

MUUSIKAPIDUSTUSED

2. aprillil avati Tallinnas «Estonia» kontserdisaalis Nõukogude Eesti muusikafestival, mis toimub Eesti NSV Heliloojate Liidu korralise kongressi eel. Festivali avakontserdil tulid esietekandele M. Kuulbergi pidulik avamäng «Dominante», mis on pühendatud Eesti

NSV Heliloojate Liidu 40. aastapäevale, L. Austeri ood «Iga-vene tuli» ja L. Sumera 2. sümfoonia. Samuti kanti ette J. Räätsa 2. klaverikontsert ning E. Tambergi oratoorium «Amores».

Festivali esimesel kontserdil viibisid seltsimehed N. Johan-

son, A. Kudrjajtsev, V. Käo, L. Lentsman, R. Ristlaan, A. Rüütel, B. Saul, A.-B. Upsi, M. Pedak, I. Toome ja D. Visnapuu, EKP Keskkomitee kultuuriosakonna juhataja K. Tammistu ja Eesti NSV kultuuriminister J. Lott.

(ETA)

VÄRVIKAS MUINASJUTT RAT „ESTONIA“ LAVAL

Üleliiduline laste ja noorsoo muusikanädal annab põhjust juttu teha ka ühest muusikalisest lavateosest, mis, ehkki ta pole just otseselt (või õigemini — mitte üksnes) laste adresseeritud, aitab kustutada väikeste ooperiküllaste teatrinalga.

See teos on vanameister Eugen Kapi ooper «Enneolematu ime», mille esietendus toimus läinud aasta mais. Sestsaadik on ta korduvalt menuga etendunud ning tänaseks on jõudnud lavastusse lülituda peaaegu kõik eri koosseisude osatäitjad.

«Enneolematu ime» on loodud H. Chr. Anderseni ainetel (libretist J. Galitski, tõlge K. Raudsepp). Ometigi, nagu öeldud, pole meil tegemist lasteooperiga selle tavapärase tähenduses. Muinasjuttu varjus on puudutatud tõsisemaidki probleeme, palju on satiiri, mis lavastuses tihti võimendatud groteskiks. Helilooja ise on oma taotlusi võrrelnud N. Rimski-Korsakovi omadega viimase «Kuldkikkas». Muidugi ei jõua mitte kõik teoses peituv praeguste põhivaatajate — lasteni. Nii mõnigi teksti või ka lavastuse nüke pole neile veel mõistetav. Siiski on siin ka laste jaoks palju paeluvat: muinasjutusüzee, headuse võit kurjuse üle, särav lavakujundus ja kaunid kostüümid. Seetõttu pole ime, et saal enamasti ikka täis on, seda enam, et lastetükkide üleküllust meie teatrites pole just mörgata.

Muusikas jätkab helilooja põhiliselt suunda, mis valitses tema eelmises ooperis («Rembrandt»). Ka «Enneolematu ime» on ülekaalus reitsitatiivne väljenduslaad, kuid seekord on helilooja läinud veelgi kaugemale: tihti peale kasvab vokaalkõne üle tavaliseks kõneks. Allakirjutatule tundub, et neil puhkudel võinuks rahulikult üle minna ka tavalisele proosatekstile, seda enam, et vokaalosaadeski pole kuigi piinlikult jälgitud värsiprintsiipi. Värskkõnele omased võtted, nagu näiteks lauseliikmete inverioon («kinkisin... tütre lihase» jms.) mõjuvad tavalis-

Kui soolopartiide puhul on muusikalises teostuses valitseval kohal helilooja hilisematele ooperitele omased jooned, siis kooristeenides leiame tugevaid seoseid «varase Kapi-ga». Selles mõttes on eriti ise-loomulikud pidulikud tervituskoorid I vaatuses alguses ja II vaatuses. Toreda karakterisega on antud Printsessi austajate «serenaad» I ning valvurite koor II vaatuses (viimase puhul ei tahaks märkimata jätta vaimukat lavastuslikku leidu — laulu taktis noogutavaid hügelpenisid). Professionaalse sulega on kirja pandud orkestripartii. Ooperitundjatele on omaette kompeviks pulmamars — karikatuur R. Wagneri pruutneitsite koorile «Lohengrinist».

Lavastuses on rakendatud palju noori, seda nii pea- kui ka kõrvalosades. See on olnud neile heaks kooliks nii mänguliselt kui ka vokaalselt. (Olgu öeldud, et lihtsate kilda ei saa selle ooperi vokaalpartiidid kuidagi arvata!) Ja kuigi kõik etendused pole ühtviisi õnnestunud, on tegelaste laul ja mäng üldiselt nauditavad. Viimasel ajal on mängu lisandunud isegi mõningast improvisatsioonilisust, mis asjale üksnes kasuks tuleb.

Meeldib, et iga tegelase puhul kohtame sama palju erinevaid lahendusi, kui palju on kavalehel kirjas osatäitjaid. Laskumata pikemasse analüüsi, märgiksin peategelasi ise-loomustades vaid üksikuid srihhe. Võrreldem näiteks kahte Kuningat. Mõlemad on antud satiirilises plaanis, kuid kui Kalju Karask tõsimeelselt ümber kehastub, siis Tiit Tralla näib osast rohkem distantseeruvat, isegi ironiseerivat oma Kuninga üle. Erinevad on ka Kuningannad. Liidia Panova on löögivalmis, kuid püüab siiski säilitada kuninglikku väärikust. Marika Eensalus seevastu tundub rohkem küpse naise elujanu ja tarmukust.

Printsessi osatäitjatest on allakirjutatule olnud võimalus kõige sagedamini näha Eha Pärja, ühel etendusel ka Sirje Puurat. Viimase kangelanna köitis meeldiva tütarlapseliku soojuse ja lihtsusega Noore

rüssust. Printsessi partneri, Noore Meistri rollis võime näha Väino Puurat, Tarmo Silda ning Hans Müllbergi. Kõige raskem on kahtlemata esimesel, sest laulja füüsilised ja vokaalsed eeldused annavad tema Noorele Meistrile ülemäära heroilise karakteri. Rohkem sobib Anderseni muinasjuttu Tarmo Silla hingestatud unistaja. Muljet tugevdab veelgi noore laulja soojatämbriiline hääl. Igati veenev on Hans Müllbergi Noor Meister. Ta on elulisem, seisab rohkem kahe jalaga maas ning näib, et ta mõistab lugu pidada ka pruudiga kaasa tulevast kuningakroonist.

Kõige raskem oli midagi omapoolset leida Musta Prints kehatajatel — on ju tegemist omamoodi «kurjuse tüüpkuju-ga». Sellisena näemegi Musta Prints Uno Kreeni esituses. Teo Maiste rõhutab oma kangelase juures rohkem ironilisust kui «puhast» kurjust. Mõlemad osalahendused on veenvad ja kooskõlas muusikaga.

Enam-vähem korrektne (mitme etenduse «keskmise» mulje põhjal) on orkester. Kuid häirib — nagu mõne teisegi lavastuse puhul — orkestri ja vokaalse osa halb tasakaal. Ilmselt tuleks dirigendil rohkem arvestada iga laulja hääle tugevust ja sellele vastavalt korrigeerida orkestri dünaamikat. Näiteks Noortest Meistritest suutis end orkestri ees (täpsemalt — «taga») täielikult maksma panna üksnes Väino Puura.

Uno Kärbise lavakujundus on üldiselt kenasti kooskõlas muinasjuttu vaimuga, pakkudes silmarõõmu eriti lastele. Kõhklusi tekitab üksnes imekella enese lahendus, õigemini, selle lahenduse seos ooperi tekstiga. Iseenesest on ju tiivuline kell kena, seda enam, et I vaatuses unistab Noor Meister tiibade tegemisest. Kuid II vaatuses, varsti pärast seda, kui parandatud kell taas tiibu lehvitas lavale ilmub, lauldakse seal: «Me kohale laotusid tiivad, nii sünged ja mustad kui öö!» Paraku on lapsed üsna varmad niisuguseid

saad enamasti ikka aias on, seda enam, et lastetükkide üleküllust meie teatrites pole just märgata.

Muusikas jätkab helilooja põhiliselt suunda, mis valitses tema eelmises ooperis («Rembrandt»). Ka «Enneolematu imes» on ülekaalus retsitatiivne väljenduslaad, kuid seekord on helilooja läinud veelgi kaugemale: tihtipeale kasvab vokaalkõne üle tavaliseks kõneks. Allakirjutatule tundub, et neil puhkudel võinuks rahulikult üle minna ka tavalisele proosa-tekstile, seda enam, et vokaalosaadeski pole kuigi piinlikult jälgitud värsiprintsiipi. Värskõnele omased võtted, nagu näiteks lauseliikmete inversioon («kinkisin... tütre lihase» jms.) mõjuvad tavalises kõnes kohati üsna häirivaltena.

Peategelaste vokaalpartiid ei piirdu siiski üksnes retsitatiiviga. Igapähele neist on helilooja andnud ka 1—2 ulatuslikumat soololõiku, mille eesmärgiks on tegelase mõtete ja tunnete sügavam avamine.

Peategelaste peategelasi iseloomustades vaid üksikuid striihe. Võrreldgem näiteks kahte Kuningat. Mõlemad on antud satiirilises plaanis, kuid kui Kalju Karask tõsimeelselt ümber kehastub, siis Tiit Tralla näib osast rohkem distantseeruvat, isegi ironiseerivat oma Kuninga üle. Erinevad on ka Kuningannad. Liidia Panova on löögivalmis, kuid püüab siiski säilitada kuninglikku väärikust. Marika Eensalus seevastu tundub rohkem küpse naise elujana ja tarmukust.

Printsessi osatähtjatest on allakirjutatule olnud võimalus kõige sagedamini näha Eha Pärja, ühel etendusel ka Sirje Puurat. Viimase kangelanna köitis meeldiva tütarlapseliku soojuse ja lihtsusega. Noore lauljatar Eha Pärja osalahendus on ooperi lavateel välitel läbi teinud meeldiva arengu. Kui alguses oli tegemist võrdlemisi üheplaaniilise «helesinise» muinasjutuprintsessiga, siis ajapikku on lisandunud karaktersemaid jooni, isegi mõningat võluvat kap-

restit ühendamist. Nähtavalt Noortest Meistritest suutis end orkestri ees (täpsemalt — «taga») täielikult maksma panna üksnes Väino Puura.

Uno Kärbise lavakujundus on üldiselt kenasti kooskõlas muinasjutu vaimuga, pakkudes silmarõõmu eriti lastele. Kõhk-lusi tekitab üksnes imekella enese lahendus, õigemini, selle lahenduse seos ooperi tekstiga. Iseenesest on ju tiivuline kell kena, seda enam, et I vaatuses unistab Noor Meister tiibade tegemisest. Kuid II vaatuses, varsti pärast seda, kui parandatud kell taas tiibu lehvitades lavale ilmub, lauldakse seal: «Me kohale laotusid tiivad, nii sünged ja mustad kui öö!» Paraku on lapsed üsna varmad niisuguseid asju märkama. Võib-olla peaks teksti muutma?

Kokkuvõtteks võib nentida, et E. Kapi uue ooperi lavastus RAT «Estonias» on hästi korda läinud ja täidab oma eesmärgi — eriti selles osas, mis puutub lastele sobiva repertuaari rikastamisse.

MONIKA TOPMAN